

Толмачов Рубен Владиславович,

керівник хорового гуртка та вокалу народного художнього
колективу хорової капели хлопчиків та юнаків «Дзвіночок»
Київського Палацу дітей та юнацтва,
контактний телефон: 067 209 04 07; 063 957 47 09

Тема, над якою працює автор:

**«Розробка методики дистанційних занять
як невід'ємної частини обґрунтування теорії та методології
української хорової освіти»**

12 тарифний розряд, претендує на
присвоєння педагогічного звання
«Керівник гуртка-методист»

Заслужений артист України, відмінник освіти України

м. Київ – 2022

Витяг із протоколу засідання атестаційної комісії
Київського Палацу дітей та юнацтва

Методичні матеріали схвалено атестаційною комісією КПДЮ (протокол
№ ____ від ____ грудня 2022 року).

1. Вступ

Розробка методики дистанційних занять як невід'ємної частини обґрунтування теорії та методології української хорової освіти є надзвичайно актуальною, зважаючи на екстремальні умови освітнього процесу останні майже 3 роки.

Мета – підвищити ефективність онлайн репетицій, поділитися практичними розробками дистанційних репетицій у дитячо-юнацьких хорових колективах.

Організувати дистанційну хорову репетицію, яка хоча б мінімально нагадувала звичайну роботу ТЕХНОЛОГІЧНО НЕМОЖЛИВО. Тому суть методики полягає у послідовному комбінуванні наступних складових: підготовка музичного матеріалу для індивідуальної роботи вихованців, онлайн зустрічі у форматі хормейстер-співак, зустрічі малими групами (хормейстер та 5-6 співаків), аж до зведених онлайн репетицій з подальшим записом творів та їх зведенням.

В Україні останні роки спостерігається зростання уваги до організації дистанційних хорових репетицій. Про це свідчить вже той факт, що цей напрям хорового співу все більше запроваджується на українських та міжнародних конкурсах і фестивалях. Фахівці прагнуть пропагувати вокально-хоровий спів, збагатити його новими засобами виразності, надати сучасного звучання завдяки дистанційним заняттям. Таким чином, хорове мистецтво зазнає сучасної обробки, крокуючи в ногу з часом.

Сьогодні сучасні педагоги-хормейстери не тільки не стоять осторонь у вирішенні проблем, під час пандемії та воєнного стану в Україні, але й працюють над інноваційним забезпеченням обґрунтування теорії та методології української хорової освіти.

Надані методичні матеріали Толмачова Рубена Владиславовича, керівника хорового гуртка та вокалу народного художнього колективу хорової капели хлопчиків та юнаків «Дзвіночок» є яскравою ілюстрацією впровадження сучасних освітніх технологій в освітній процес із зазначеної проблеми.

Метою матеріалів є надання методичної допомоги у формуванні ключових компетентностей особистості засобами української хорової освіти, пропаганда напрацьованої системи роботи з викладання вокально-хорового співу в сучасному дитячому хоровому колективі.

Завдання:

- сприяти оволодінню вихованцями навичками хорового співу;
- сприяти вихованню особистості через народну творчість, збереження та відновлення національної вокально-хорової культури;
- розвинути позитивні якості особистості: працелюбство, наполегливість у досягненні мети, відповідальність за результат власної діяльності під час дистанційного заняття;

- виховувати естетичний смак, виконавську майстерність, психологічну взаємодію з партнером, взаємоповагу та культуру спілкування;
- допомогти педагогам-хормейстерам в оволодінні методикою дистанційного викладання хорового співу в дитячому хоровому колективі.

Очікувані результати:

- сформувати творчі здібності вихованців у процесі оволодіння вокально-хоровим мистецтвом, сприяти розвитку їх естетичного смаку;
- забезпечити поширення досвіду роботи серед педагогів-хормейстерів з питань методики проведення дистанційних занять;
- донести до сучасного глядача національні риси та особливості вокально-хорового мистецтва, надаючи йому сучасного звучання.

Мета процесу – максимально скоротити час засвоєння матеріалу та продовження роботи над розвитком вокально-хорових навичок співаків.

2. Основна частина

2.1. Теоретичний розділ

«Творчий розвиток народного художнього колективу хорової капели хлопчиків та юнаків «Дзвіночок»

Київського Палацу дітей та юнацтва та надбання в напрямі створення самобутнього виконавського стилю у вокально-хоровому колективі під час проведення дистанційних занять».

«Дзвіночок» – є широко відомим колективом серед шанувальників хорового мистецтва України та країн Європи. Рубен Толмачов досконало володіє методикою розвитку вокально-хорових здібностей вихованців хору, використовує в роботі сучасні педагогічні методики.

Він є співавтором навчальної програми з позашкільної освіти художньо-естетичного напрямку «Хоровий спів у дитячо-юнацькому колективі» (11 років навчання, схвалено науково-методичною радою Київського Палацу дітей та юнацтва у 2021 році), за якою працює колектив. У програмі навчання оволодіння хоровим співом, заняття з індивідуального вокалу, сольфеджіо, вона охоплює усі рівні навчання – початковий, основний та вищий. Особливістю колективу є наявність юнацько-чоловічої групи, яка складається з випускників капели. Саме з нею працює Рубен Владиславович.

Постійною його турботою є виховання хористів як патріотів своєї країни, громадян з активною соціальною позицією та почуттям гідності, висококультурних, розвинених особистостей з високими моральними якостями. Крок за кроком була побудована власна методична та виховна система, яка бере витоки від славнозвісної системи Глухівської співацької школи часів Дмитра Бортнянського та Артемія Веделя, відроджено традиції української чоловічої хорової школи.

Толмачов Р. В. постійно цікавиться новими методичними доробками, особливу увагу приділяє роботі з творчо обдарованими дітьми та юнаками, використовує індивідуальний підхід. У колективі підтримує кращі традиції, вміє створити атмосферу творчого пошуку, прагнення до вдосконалення, дружній мікроклімат у роботі з вихованцями та педагогами.

Постійний творчий пошук, художня невгамовність, високі естетичні критерії відзначають Толмачова Р. В. як художника-музиканта, талановитого педагога. Він є автором навчального посібника «Хорове аранжування та вільна обробка», виданого видавництвом «Нова книга» (Вінниця) та навчально-методичного посібника «Хорове аранжування та композиція», які висвітлюють питання поповнення хорового і ансамблевого репертуару шляхом створення власних хорових аранжувань і вільних композиторських обробок відомих авторських творів, різних способів опрацювання запозиченого музичного матеріалу. Ці посібники підсумовують авторський досвід Рубена Толмачова в створенні адаптувань, аранжувань, вільних обробок і оригінальних творів для різних виконавських складів з інструментальним супроводом або а' cappella.

Толмачов Р. В. підготував методичний посібник «Методика вокально-хорової роботи в хоровій капелі хлопчиків та юнаків «Дзвіночок» Київського Палацу дітей та юнацтва». Має друківані статті в збірниках наукових праць «Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури» Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (Київ, 2017) та матеріалів Міжнародної науково-творчої конференції «Мистецька освіта і культура України ХХІ століття: євроінтеграційний вектор» (Київ, 2016).

Глибоке знання світової та вітчизняної хорової музики допомагає Толмачову Р. В. створювати цікавий та високохудожній репертуар капели «Дзвіночок», який весь час поповнюється та оновлюється. Репертуар колективу складається з творів вітчизняної та зарубіжної класики, духовної музики, творів сучасних композиторів, значне місце посідають народні пісні в обробці. У творчому доробку колективу є авторські твори Толмачова Р. В. Він активно працює в напрямку пропаганди української хорової музики та культури.

Під орудою Рубена Толмачова хорова капела «Дзвіночок» постійно виступає з концертами у кращих залах та храмах Києва, міст України та Європи. Колектив бере участь у багатьох мистецьких та представницьких акціях, що ініціюються органами влади, освіти та культури. Багато уваги приділяє зростанню виконавської майстерності своїх вихованців, збагаченню тембральної та стильової палітри.

Систематично працює над підвищенням кваліфікації, ділиться власним досвідом з колегами-хормейстерами, проводячи майстер-класи в Києві та за кордоном. Завжди готовий до творчої співпраці. Очолює роботу клубу хормейстерів «Тоніка».

Традиційними для колективу стали концерти в Національній філармонії України, Національному Будинку органної та камерної музики, інших відомих концертних залах міста Києва. У творчих виступах хору беруть участь провідні майстри музичного мистецтва України. Колектив працює у творчій співдружності з Національною Спілкою композиторів України та Національною всеукраїнською музичною спілкою.

Хор є активним пропагандистом української хорової музики. Слухачі багатьох країн відмічають яскравість та самобутність виконання творів сучасних українських авторів, зокрема Лесі Дичко, Богдани Фільц, Ігоря Шамо, використання насиченої хорової палітри, емоційність, тонке відчуття стилю того чи іншого композитора, глибокий професіоналізм. На думку Лесі Дичко, хор «завжди є зразком високої культури, професійного підходу, майстерності виконання».

Значне місце у репертуарі посідають твори українських класиків – М. Леонтовича, Д. Бортнянського, О. Кошиця, Л. Ревуцького, Б. Лятошинського. Програми концертних виступів колективу включають також високохудожні зразки західноєвропейської класичної музики та інші перлини світової хорової спадщини.

Аналіз та узагальнення наявного досвіду свідчить про те, що серед низки проблем, що постають перед педагогами-хормейстерами, окреме місце

посідає проблема дистанційних занять. Керівник хорового гуртка та вокалу народного художнього колективу хорової капели хлопчиків та юнаків «Дзвіночок» Київського Палацу дітей та юнацтва Толмачов Рубен Владиславович біля 3-х років працює над темою «Створення самобутнього виконавського стилю у вокально-хоровому колективі під час проведення дистанційних занять». Методичні матеріали, що подані на розгляд, – це узагальнення багаторічного досвіду Толмачова Рубена Владиславовича із зазначеної вище теми.

Було опрацьовано багато теоретичного та практичного матеріалу, адже питання створення самобутнього виконавського стилю у вокально-хоровому колективі досліджували відомі хормейстери, педагоги та теоретики українського хорового мистецтва: Микола Лисенко, Мирослав Скорик, Владислав Толмачов.

Хоровий спів – мистецтво унікальних можливостей як виконавчих, так і освітніх. Воно завжди є невід’ємною частиною вітчизняної та всесвітньої культури, одним із основних факторів формування духовного, творчого потенціалу суспільства. Хоровий спів з його багатовіковими традиціями, глибоким духовним змістом, впливом на емоційний, моральний стрій як виконавців, так і слухачів залишається одним із основних засобів музичного виховання.

Під час проведення дистанційних занять керівник хору та концертмейстер повинні поставити собі завдання, які мають на меті виховання музичного смаку у дітей, що значною мірою залежить від правильного підбору репертуару.

Художня практика концертмейстера в хоровому класі являє собою дуже відповідальну сферу діяльності музикантів. Безперечно, робота концертмейстера в хорі має свої відмінності, що обумовлено в першу чергу складністю багатоголосної партитури. Завданням хорового концертмейстера в повсякденній роботі є намагання якомога повніше передати багатоголосся, перенести його у фортепіанну фактуру.

Хор хлопчиків – це особливий, інколи складний, специфічний творчий організм. Голосовий апарат у хлопчиків тендітніший, ніж у дівчаток. При всіх складнощах ведення хору хлопчиків, уміле використання творчих, психологічних, емоційних особистостей учасників колективу приносить чудові результати. Насамперед, специфічний звук, яким володіють хлопчики, створює ні з чим незрівнянну палітру хору. У випадках же з використанням виконавських можливостей юнаків після мутаційного періоду виникає додаткова фарба, і розширюється не тільки діапазон хору, але і його можливості у виборі репертуару.

Неправильно було б вважати, що хор хлопчиків це тільки концертний склад. Для того, щоб концертний склад повноцінно функціонував при постійному оновленні співаків, потрібно мати структуру, яка б забезпечувала його поповненням, готувала хлопців з молодшого віку до співу в концертному складі хору. Саме таку роль виконує кандидатський склад хорової капели «Дзвіночок».

Які ж вимоги пред'являються до репертуару? Твори повинні відрізнятися за стилістичною і жанровою спрямованістю. Хоровий колектив має до переліку виконуваних творів внести твори різних епох і композиторських шкіл:

- хори старовинних майстрів (добахівський період: Х. Глюк, Г. Гендель, К. Монтеверді);
- хори композиторів-поліфоністів (Й. С. Бах, А. Кореллі);
- віденських класиків (Й. Гайдн, В. Моцарт, Л. Бетховен);
- твори сучасних українських та зарубіжних композиторів;
- народні пісні та їх обробки.

Бажано, щоб не менше половини репертуару складали хори а'capella, що сприяє розвитку слуху та чистоти інтонації. Правильний вибір репертуару в поєднанні з розспівками сприяє правильному та гармонічному розвитку голосу дитини.

Репертуар хору повинен постійно оновлюватися. Необхідна умова накопичення репертуару – невинне вдосконалення, пошук нових виконавських фарб, робота над музичним образом.

Створення самобутнього виконавського стилю – мета, якої прагне кожен музикант, в тому числі керівник хору або вокального ансамблю. Дієвим засобом створення такого стилю є оригінальний репертуар, який би якнайповніше розкривав виконавські можливості та художні вподобання колективу, асоціювався з ним у пам'яті слухачів. Найбільш поширеними шляхами поповнення хорового й ансамблевого репертуару, як відомо, є знайомство з старовинною або сучасною музикою, пошук творів класико-романтичної традиції, які з певних причин не виконувалися, обмін репертуарними новинками під час конкурсів, фестивалів, концертів, гастролей, майстер-класів, залучення інтернет-ресурсів.

Кожен з цих шляхів безперечно корисний і результативний, втім здатен привести тільки до «готових» композицій, таких, що розраховані на типовий комплект голосів, або відповідають музичним уявленням своїх авторів чи тих виконавців, для яких створювалися. У таких випадках сумнівною є унікальність репертуару, хіба що віднайдений твір виконується вперше й колектив, таким чином, започатковує виконавську традицію цього твору.

Отже, унікальний репертуар для хору або вокального ансамблю, в однаковій мірі зручний та ефектний у конкретних виконавських умовах, майже неможливо знайти з-поміж опублікованих творів. Проте, його можна створити власними силами за наявності творчих здібностей, відповідних знань та досвіду роботи зі співацьким колективом. Ставлячи перед собою завдання бути актуальним та цікавим аудиторії, слід обов'язково враховувати особливості сприйняття людини, зокрема, її майже інтуїтивну, напівсвідому увагу до вже знайомих образів.

Ще Вільям Шекспір використовував для своїх творів мотиви стародавніх середньовічних комедій. На цю особливість людського

сприйняття й сьогодні орієнтуються різні види мистецтва, особливо комерційного. Наприклад, високо бюджетний кінематограф все частіше звертається до сюжетів 50-60-х років.

Музичне мистецтво також не залишається осторонь від загальної тенденції. Чи не найбільш поширений сьогодні музичний жанр – remix (англ. «нова суміш») – передбачає різні способи творчої роботи з добре відомим аудиторії музичним матеріалом – народними, класичними, джазовими, естрадними темами. Цей жанр дає можливість, повернувши увагу слухача вже знайомим тематизмом, з найкращого боку показати виконавські можливості колективу та повною мірою розкрити його творчу індивідуальність.

У залежності від міри «творчого втручання», запозичений матеріал може стати основою різних видів хорових творів – аранжувань або вільних композиторських обробок. На відміну від адаптувань творів до умов певного колективу, завдання яких полягає у максимальному збереженні музичної тканини оригіналу, вільне аранжування та композиторська обробка припускають зміну гармонічного, ритмічного, фактурного оточення теми, поєднання кількох тем та стилів в одному творі, пошук нових виконавських засобів. Отже, поняття «адаптування», «аранжування» та «вільна композиторська обробка» ми будемо використовувати в наступних значеннях.

Адаптування – це виконана за певними правилами транскрипція хорового твору до виконання іншим складом хору.

Аранжування – спосіб роботи із запозиченим музичним матеріалом, що передбачає суттєву зміну виконавського складу (наприклад, сольний чи інструментальний твір переробляється для виконання багатоголосним хором). В аранжуванні можливі незначні зміни оригінальної гармонії, фактури, ритміки, обумовлені специфікою даного виконавського складу.

Вільна композиторська обробка твору передбачає значну переробку запозиченого матеріалу, зокрема, включення теми у новий стилістичний контекст, поєднання кількох запозичених тем в одному творі, створення авторського тексту (як музичного, так і вербального). Для вільної композиторської обробки частіше залучається лаконічний та інтонаційно емкий музичний матеріал. У таких випадках запозичений матеріал (тема або кілька тем) стає інтонаційним зерном, імпульсом до створення цілком самостійної авторської композиції.

Створені з урахуванням виконавської специфіки того чи іншого колективу, вимог концертної практики, аранжування й вільні композиторські обробки можуть стати родзинками репертуару співочого колективу, надати унікальності й неповторності його виконавському стилю під час проведення дистанційних завдань.

Унаслідок проведення дослідницької роботи зроблено такі висновки:

✓ в основі створення самобутнього виконавського стилю лежить, перш за все, вивчення вокально-хорового матеріалу й все те, що в сукупності створює потрібний образ або відчуття образу, своєрідного національного характеру народу, його спосіб життя та особливості мислення;

✓ вдаючись до створення самобутнього виконавського стилю, хормейстери мають змогу проявити власне бачення того чи іншого хорového твору. Хормейстеру необхідно досконально розбиратися у лексичному матеріалі, прагнучи пізнати, відродити та донести національну культуру до слухачів і виконавців, створюючи нові твори на основі народних традицій.

Тільки так можна передати наступним поколінням народні риси, сучасні творчі інтерпретації фольклорного матеріалу, впровадження інноваційних методів, які наближують до розуміння народної культури, знання законів, пошук нових форм свідомості народного й сучасного мистецтва.

2.2. Практичний розділ

План-конспект майстер-класу на тему:

«Створення самобутнього виконавського стилю та сучасні технології методики викладання вокально-хорового співу під час проведення дистанційного заняття (змішана форма)»

(15 листопада 2022 року)

ПЛАН-КОНСПЕКТ ПРОВЕДЕННЯ МАЙСТЕР-КЛАСУ

(основний та вищий рівні навчання)

Тема: «Створення самобутнього виконавського стилю та сучасні технології методики викладання вокально-хорового співу під час проведення дистанційного заняття (змішана форма навчання)».

Завдання навчання та розвитку:

1. Розповісти про сучасні методики дистанційного викладання вокально-хорового співу.
2. Продемонструвати сучасні методики дистанційного викладання вокально-хорового співу.
3. Навчити використовувати методики викладання вокально-хорового співу у процесі виконання творів світового та українського надбання.
4. Розвивати вокально-хорові здібності, увагу.
5. Виховувати естетичний смак, виконавську майстерність, психологічну взаємодію з партнером, взаємоповагу та культуру спілкування.
6. Формувати навички самоконтролю та самовиховання виконавців.
7. Закріпити набуті навички виконання концертних творів.

Необхідне обладнання та матеріали: звукова та відео апаратура, підключення до інтернету, ноутбук, фонограми, фортепіано, пюпітри, нотні матеріали, хорові партії.

План проведення майстер-класу

№ з/п	Зміст заняття	Методичні примітки
I.	Підготовча частина	
1.	Підготовка приміщення до заняття	Провітрити приміщення, підготувати апаратуру, фонограми, пюпітри, нотні матеріали, хорові партитури, перевірити інтернет-зв'язок
2.	Привітання, перевірка присутніх, повідомлення теми та завдань майстер-класу	Інструктаж із безпеки життєдіяльності та охорони голосу
II.	Основна частина	
1.	Теоретичний виклад матеріалу про використання різних інноваційних методик дистанційного навчання	
2.	Показ сучасних технологій методики дистанційного викладання хорового співу (змішана форма)	
3.	Розпівки: – дихальна гімнастика Олександри Стрельникової; – комплекс розпівок за авторською програмою Рубена Толмачова	
4.	Відпрацювання хорових творів: Микола Леонтович «Щедрик», «Дударик» Рубен Толмачов «Обрядове дійство», «Псалм Давидів»	Роздати хорові партитури
III.	Заключна частина	
1.	Підведення підсумків майстер-класу. Спілкування педагогів та обмін досвідом.	

Використані джерела:

1. Соколов В. Г. Робота з хором. – М., «Музика», 1983.
2. Хлебнікова Л. О. Методика хорового співу у початковій школі: Методичний посібник. – Тернопіль, «Навчальна книга – Богдан», 2006.
3. Юцевич Ю. Є. Теорія і методика формування та розвитку співацького голосу. – К., «Музична Україна», 1988.

4. Толмачов Р. В. Літня дитяча хорова Асамблея. Збірник хорових творів. К., «ФАСТПРИНТ», 2020.
5. Толмачов Р. В. Хорове аранжування та композиція. Навчально-методичний посібник. – «Музичне мистецтво» спеціалізації хорове диригування, розробленою кафедрою композиції, інструментування та музично-інформаційних технологій НМАУ ім. П. І. Чайковського. 2017.
6. Толмачов Р. В. Хорове аранжування та вільна обробка. Навчальний посібник. – К. Нова книга. 2011.
7. Толмачов Р. В. Вправи для розспівування. Навчальний посібник, КПДЮ. 2021.
8. Толмачов Р. В. Навчальна програма з позашкільної освіти художньо-естетичного напрямку «Хоровий спів у дитячо-юнацькому колективі» (11 років навчання), схвалено науково-методичною радою КПДЮ. 2021.

Практична частина майстер-класу

I. Підготовча частина.

1. Підготувати приміщення до проведення майстер-класу.
2. Привітання. Вступне слово.
3. Проведення з дітьми інструктажів з питань безпеки життєдіяльності, охорони голосу та санітарно-гігієнічного режиму.

II. Основна частина.

1. Теоретичний виклад матеріалу про використання різних інноваційних методик дистанційного навчання вокально-хорового співу.
2. Демонстрація сучасних методик викладання вокально-хорового співу.
3. Розповідь про основні елементи хорової звучності: дихання, ланцюгове дихання, формування звуку в академічній манері співу в хорі.
4. Виконання вправ на розвиток вокально-хорової техніки:
  - ✓ вправи на відпрацювання унісону;
  - ✓ вправи на витриманих звуках у примарній зоні та на ланцюговому диханні;
  - ✓ вправи на відчуття діафрагми;
  - ✓ вправа на плавне зв'язування по 2-3 звуки у гамоподібному русі згори вниз;
  - ✓ вправа на спів із закритим ротом;
  - ✓ вправа на вироблення унісону та вирівнювання в єдиній вокальній позиції, відпрацювання дихання на довгих звуках та активізація дихання на нон-легато і стакато;
  - ✓ вправа на вироблення навичок рухливого звуковедення при різній динаміці.

Методичні рекомендації: звернути увагу на особливості прийомів виконання, техніку та якість виконання, артикуляційні труднощі.

4. Розпівки:

- ✓ дихальна гімнастика Олександри Стрельникової;
- ✓ комплекс розпівок за авторською програмою Рубена Толмачова.

5. Відпрацювання хорових творів:

- ✓ Микола Леонтович «Щедрик»
- ✓ Микола Леонтович «Дударик»
- ✓ Рубен Толмачов «Обрядове дійство»
- ✓ Рубен Толмачов «Псалм Давидів»

III. Заключна частина.

1. Підведення підсумків майстер-класу.
2. Обговорювання майстер-класу та відповіді на запитання колег, обмін досвідом.
3. Повідомлення домашнього завдання.

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО ПРОВЕДЕННЯ
МАЙСТЕР-КЛАСУ НА ТЕМУ:**

**«Створення самобутнього виконавського стилю та сучасні методики
викладання вокально-хорового співу
під час проведення дистанційного заняття»
(змішана форма навчання)**

1. <https://www.youtube.com/watch?v=MNI9spQOneo>
2. <https://www.youtube.com/watch?v=OT4O1tLLtwU&t=2s>
3. <https://www.youtube.com/watch?v=i3CtbzW3hY8>
4. https://www.youtube.com/watch?v=m_rsRG6Tmks

[Рубен1](#)

youtube.com

14:47

[Рубен кліп](#)

youtube.com

14:47

[Рубен2](#)

youtube.com

[Рубен4](#)

youtube.com

Методичний матеріал на тему: «Дихальна гімнастика Стрельникової О. М.»

Дихальна гімнастика була розроблена оперною співачкою Олександрою Миколаївною Стрельникової і її матір'ю як комплекс вправ для відновлення голосу вокалістки. В ході занять виявилися інші дивовижні результати впливу гімнастики на весь організм.

Дихальну гімнастику О. М. Стрельникової називають парадоксальною. Парадоксальність розробленої Стрельниковою методики полягає в тому, що вдихи в ній робляться не на розведенні грудної клітини, а навпаки на її стисненні.

У результаті цього при вдиху повітря йде відразу в нижню частину живота, тобто виробляється черевне дихання; для виконання такого вдиху потрібні додаткові зусилля діафрагми. Фахівці порівнюють такий спосіб дихання з тренуваннями з обтяженням, які проводять в умовах середньогір'я. Відомо, що в горах дихання утруднене, й організму доводиться пристосовуватися до нестачі кисню. Після тренування в горах спортсмени починають показувати вищі результати в рівнинних умовах. Вважається, що однією з причин підвищення індексу ЖЕЛ у плавців є їх дихання з опором (видих у воду).

Дихальна гімнастика О. М. Стрельникової дає сильний ефект завдяки нескладним динамічним вправам, які виконуються всупереч загально прийнятим правилам (частина з них робиться при стислій грудній клітці на вдиху). Регулювання дихання, як вважає О. М. Стрельникова, треба починати

з вдиху, так як він первинний, а видих – вторинний. Вдих повинен бути коротким, активним, із стисненням крил носа, але неглибоким. Видих – пасивний, здійснюється сам по собі. Вправи ці прості й виконуються при пульсі менше 100 ударів на хвилину, приблизно вісім видихів за шість секунд, що відповідає темпу ходьби 80 кроків на хвилину.

Головну увагу приділяють вдиху. Саме сильний, потужний, голосний і емоційний вдих є основою стрельниковської гімнастики. Ще однією складовою цієї гімнастики є рух. Під час роботи (виконання вправ дихальної гімнастики О. М. Стрельникової) задіяними є всі м'язи. Тому вона добре впливає на весь організм, узгоджується з усіма циклічними вправами (ходьбою, бігом, плаванням та ін.).

Такий вид дихальної гімнастики доступний усім людям: хворим і здоровим, молодим та літнім, чоловікам і жінкам. Нею із задоволенням займаються діти, особливо коли заняття відбуваються в ігровій формі.

Унаслідок занять гімнастикою О. М. Стрельникової відбувається об'єм легень, зростають фізичний та емоційний підйом; вона відволікає від поганих думок, поліпшує настрій, зміцнює впевненість у собі та своїх можливостях. Залежно від стану здоров'я дихальні вправи виконують стоячи, сидячи або лежачи.

Для проведення занять достатньо невеликого простору, провітрюваного приміщення або майданчика на вулиці. Ідеальне місце – тихий куточок паркової зони.

3. Концертно-фестивальна діяльність

Серед останніх досягнень хорової капели хлопчиків та юнаків «Дзвіночок» є:

-
- участь у концертній програмі «З нами Бог, розумійти язици» з нагоди днів циклової комісії хорового диригування у Великий залі ВФКМ ім. М. Д. Леонтовича (м. Вінниця, 27.01.2022);
- участь у концертній програмі «З нами Бог, розумійти язици» (онлайн-трансляція на каналі Разом TV, м. Львів, 26.01.2022);
- участь у Міжнародних дистанційних хорових фестивалях-конкурсах «Музичні зустрічі» (2020-2022);
- участь у концерті до Дня народження Андріївського узвозу (12.09.2021);
- участь у концерті до Дня захисників і захисниць України (КПДЮ, 12.10.2021);
- участь у хоровій молитві до Дня захисників і захисниць України (Софійська площа, 14.10.2021);
- участь у Гала-концерті «United in song. Італія та Україна. Історія та сучасність культурної взаємодії» (Мистецький салон КНУ ім. Т. Шевченка, 22.12.2021);
- участь у I Міжнародному дистанційному фестивалі-конкурсі мистецтв «Різдвяний фестиваль» (Одеса, 28-31.01.2021);
- участь у концертах «Сходинки майстерності», «Перші кроки» (2021).

4. Висновки

За результатами дослідження та апробації даної теми в освітньому процесі народного художнього колективу хорової капели хлопчиків та юнаків «Дзвіночок» Київського Палацу дітей та юнацтва позитивними досягненнями можна вважати напрацювання «Створення самобутнього виконавського стилю та сучасні методики викладання вокально-хорового співу під час проведення дистанційного заняття» у дитячому вокально-хоровому колективі, оволодіння вихованцями збагаченої хорової лексики культурними надбаннями українського народу, створення низки концертних номерів. Ці номери були представлені на всеукраїнських та міжнародних хорових фестивалях і конкурсах під час мистецьких турне в Україні та країнах Європи й отримали високу оцінку журі та глядачів.

На базі колективу в Київському Палаці дітей та юнацтва в серпні 2020 та листопаді 2021 років було проведено Дитячу Хорову Асамблею. Перша Асамблея проходила офлайн, а друга – дистанційно!

Ідея авторів проєкту – Олени Соловей та Рубена Толмачова – збереження традицій та водночас розвиток співочої культури нашої держави, модернізація хорового жанру до нових соціально-культурних умов та суспільних викликів.

Літня дитяча хорова Асамблея – це великий творчий проєкт, що об'єднав десятки дитячих та юнацьких колективів міста Києва як дистанційно так і наживо. Для цього проєкту Рубен Толмачов підготував збірник хорових творів «Літня дитяча хорова Асамблея» у 2020 році, з творами якого юні хористи брали участь у різноманітних мистецько-хорових заходах.

Цей проєкт надає унікальний майданчик для творчого спілкування сотень дітей та вдосконалення їх професійних навичок; під керівництвом найкращих педагогів у галузі хорової культури, театрального мистецтва, хореографії створюється оригінальний творчий контент, що викликає інтерес саме молодіжної аудиторії та позитивно впливає на розвиток хорового жанру.

Дедалі активніше звернення хормейстерів вокально-хорових колективів до створення самобутнього виконавського стилю вкотре засвідчує, що пісня – це живе мистецтво, яке постійно розвивається, вдосконалюється й оновлюється. Саме тому інтерес до хорового співу як виконавців, так і глядачів не йде на спад, як можна було очікувати з розвитком дистанційних занять, а навпаки, зростає. Однак подальша інтенсивність цього зростання значною мірою залежить від того, наскільки вдалою буде сучасна творча робота хормейстерів дитячих вокально-хорових колективів.

Саме тому через проведення майстер-класів, створення високохудожніх номерів вокально-хорового напрямку, обмін досвідом на міських методичних об'єднаннях і всеукраїнських семінарах педагогічний склад та хорова капела хлопчиків та юнаків «Дзвіночок» прагнуть популяризувати кращі зразки цього жанру, розвивати методику роботи в дитячих колективах хорового співу. Ця методика може бути використана в дитячих вокально-хорових колективах закладів позашкільної освіти та хорових гуртках закладів середньої освіти.

5. Використані джерела:

<https://www.facebook.com/hordzvinochok>

<https://www.facebook.com/hordzvinochok/videos/477264977313947>

<https://www.facebook.com/hordzvinochok/posts/>

[pfbid0bLHSo1Fc7hdS5Eg5ezNUV3ixscCk8QfwXbevyYLVLWToLbvN7q48aXZaXJYYxHz6l](https://www.facebook.com/hordzvinochok/posts/pfbid0bLHSo1Fc7hdS5Eg5ezNUV3ixscCk8QfwXbevyYLVLWToLbvN7q48aXZaXJYYxHz6l)

<https://www.facebook.com/hordzvinochok/posts/>

[pfbid0m4uBtoERnQrytcnUnvGJqjXrb88fM1ZSmPWCy54rFozQHCVvTh9KvCRsvHpiJtjhl](https://www.facebook.com/hordzvinochok/posts/pfbid0m4uBtoERnQrytcnUnvGJqjXrb88fM1ZSmPWCy54rFozQHCVvTh9KvCRsvHpiJtjhl)

<https://www.youtube.com/watch?v=g-zjMr14g-o>

<https://www.facebook.com/hordzvinochok/posts/>

[pfbid0NeRg2CD4vTDru6JTcsqUvNMKMmDigtGnjffuGcFbdgGZqprRsb86pxQg7NFSH1xl](https://www.facebook.com/hordzvinochok/posts/pfbid0NeRg2CD4vTDru6JTcsqUvNMKMmDigtGnjffuGcFbdgGZqprRsb86pxQg7NFSH1xl)

<https://www.facebook.com/hordzvinochok/posts/>

[pfbid02vYzQBBHxiK1oydSXkTcNvBWPa1vVYzfGksKTrk5h5xeLCMwWYzM1Q8FeWpvDawSDl](https://www.facebook.com/hordzvinochok/posts/pfbid02vYzQBBHxiK1oydSXkTcNvBWPa1vVYzfGksKTrk5h5xeLCMwWYzM1Q8FeWpvDawSDl)

<https://www.facebook.com/hordzvinochok/posts/>

[pfbid02XJuCqSqxv4gsvWYXhFd7ZZ61obeWEee8wyVf52e79EEw7hU3PkTGSLpzDfVgqxmfl](https://www.facebook.com/hordzvinochok/posts/pfbid02XJuCqSqxv4gsvWYXhFd7ZZ61obeWEee8wyVf52e79EEw7hU3PkTGSLpzDfVgqxmfl)

<https://www.facebook.com/100000093460949/videos/>

[pcb.5966436513369405/1207451216784628](https://www.facebook.com/100000093460949/videos/pcb.5966436513369405/1207451216784628)

<https://www.facebook.com/hordzvinochok/posts/>

[pfbid0ymQv6MXQsVncgR7N11cdq4zpP6XCuMiV7EEDrod4grKMzy4zcAEerYkHMyZBNYfbl](https://www.facebook.com/hordzvinochok/posts/pfbid0ymQv6MXQsVncgR7N11cdq4zpP6XCuMiV7EEDrod4grKMzy4zcAEerYkHMyZBNYfbl)

<https://www.facebook.com/hordzvinochok/posts/pfbid0LKsyqk1q1W8C3v9RzxoCccNPfUXzQoS8Ay9YjgXx1h8hMS7jx4Zk7azzh8PsHGcml>

<https://www.youtube.com/watch?v=Q6xmKNFgfl0&t=25s>

<https://www.facebook.com/hordzvinochok/posts/pfbid0389izFcTfTzwtWqp3QfU9XrbSTSngWB1XnFYPiMXws6hgGMXfho7ao3A8WtksL7Jbl>

https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=5168981003137344&id=100000764869646

<https://www.facebook.com/100000093460949/videos/pcb.5502641246415603/405458001462111>

<https://www.facebook.com/100000093460949/videos/pcb.5502641246415603/354164380139554>

<https://www.facebook.com/100000093460949/videos/pcb.5502641246415603/454637456423609>

<https://www.facebook.com/marina.zgarda/posts/pfbid02p6WVyTwsB19sZooHnhGWJk8REqZRTb1DBpsziZDqMz6p8hgWeg7jyz53kA4fcj78l>

<https://www.facebook.com/kievpalace/posts/pfbid086ZSXR1dFNuTq9LRkF7zWBDRjtD5t9tLGm8d2sR8BvCUWE6nWef4KQgYZk88unEPl>

<https://www.facebook.com/search/top?q=%D1%80%D1%83%D0%B1%D0%B5%D0%BD%20%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%BC%D0%B0%D1%87%D0%BE%D0%B2>

<https://www.facebook.com/ruben.tolmachov/posts/pfbid02vPi25BnDe49UyihMynjzv8Br9McRv7eX9rAYvNDgRzC6DCgbojSRJsCgJo8y61hjl>

<https://www.facebook.com/ruben.tolmachov/posts/pfbid0XVVhsZbNExrq3Z6tDSsLTMwKKAdR2h64H8ssSsGEYaevnzvQYnmKR6BFQ5PoP25wl>

<https://www.facebook.com/ruben.tolmachov/posts/pfbid0i9Bs1rNf6h4SfZpxL9jdr4mLctfRaviaivJNmKSUpSV3hTFuRfDTEBfn6gMhoQE8l>

<https://www.facebook.com/ruben.tolmachov/posts/pfbid0Do92GtbRRZcefQqu7pDcHbXNH5X18iCMxAr1r9ghqPqouD783zVVN5dpb1WGWS6Sl>

<https://www.facebook.com/ruben.tolmachov/posts/pfbid02ohgey7Cy9Jvxy9VC1GV3Lcgnc7iPPYwFPJYY3MdQMGBMpP8a3QYaSRhX1fVwzil>

<https://www.facebook.com/ruben.tolmachov/posts/pfbid02V44sftK4a4odNNxBJa4LsRfqY8WZoWYkqa5PYFmA25hsUe67cyvkaKnHHUcJguMvl>

<https://www.facebook.com/ruben.tolmachov/posts/pfbid08gk1ucbyzLti4mkPXzb4AUsrXtds38SGWB3k5msNGZBfdoUyGRA9HKE676DgrkSzl>

<https://www.facebook.com/ruben.tolmachov/posts/pfbid02fZZy6yVFoRP5mXDtEQdc45RZseo7Wf9bRiwRWuTMhv8SCXhFChFjkpQYGZ6YE1Rcl>

<https://www.facebook.com/ruben.tolmachov/posts/pfbid023afyexcokH65ramQovDxMAhdvQaiN7FN7hbujG1tfTzhTzyvoawEXv7VhVMTL7CNI>

https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=407880118045956&id=100064719127324&sfnsn=scwspwa

<https://www.facebook.com/ruben.tolmachov/posts/pfbid02X6873jYLJDfeyrwMXBtdrTpN55RKuvx2zLoYJ9N6Knjgd37eSDAML4fVLS658SF3l>

<https://www.facebook.com/ruben.tolmachov/posts/pfbid0HKubbf5kGx2NpQt8DvmQp1uiBKPs8rMCtcKpanqdDa2KiqYnqyxm2EbkJ8z9iJK3l>

<https://www.facebook.com/100063560801976/posts/426362069492483/?sfnsn=mo>

<https://www.facebook.com/ruben.tolmachov/posts/pfbid02QqDbzGZFKtwmwhb2eq8TBytTFep2Bshjk1c5a7GGU6K2KK7WjF83EtZYb2HAHLepI>

<https://www.facebook.com/ruben.tolmachov/posts/pfbid0Ftue6s88Z5u8Vm5JYph8agWRGnH9rjeMdbtPg7z2tnxkMoCxeFhH34c2qswmDQuwI>

<https://www.facebook.com/100022691974896/videos/pcb.1159984554767933/1075611006501310>

<https://www.youtube.com/watch?v=9QLS4JwIVpo>

<https://www.facebook.com/aleosik/videos/694077625122512>

<https://www.facebook.com/ruben.tolmachov/posts/4903581269677320>

6. Перелік додаткових матеріалів

Додаток № 1.

Рубен Толмачов «Хорові аранжування та композиція».
Навчально-методичний посібник.

Додаток № 2.

Рубен Толмачов «Хорові аранжування та вільна обробка».
Навчальний посібник.

Додаток № 3.

Рубен Толмачов «Літня Дитяча Хорова Асамблея».
Збірник хорових творів.

Додаток № 4.

Навчальна програма з позашкільної освіти художньо-естетичного напрямку
«Хоровий спів у дитячо-юнацькому колективі».

Додаток № 5.

Дистанційна робота.

Додаток № 6.

Благодійні мистецькі тури «Ми - разом!»

Додаток № 7.

Благодійна діяльність на допомогу ЗСУ та дітей, які постраждали від російської агресії